

LEREN SOCIAAL TE ONDERNEMEN IN HET BASISONDERWIJS

Kinderen die leren sociaal te ondernemen komen in aanraking met de echte wereld en met vraagstukken op het gebied van duurzame ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan vraagstukken als de plasticsoep en de opwarming van de aarde, maar ook aan de leefbaarheid in een wijk, vooroordelen, discriminatie en armoede. Al deze aspecten komen terug in de door de Verenigde Naties geformuleerde Sustainable Development Goals: Duurzame Ontwikkelingsdoelen (1). Kinderen die leren sociaal te ondernemen leren hoe ze, zo klein als ze zijn, initiatief kunnen nemen en waarde kunnen creëren en zo verschil kunnen maken.

In het Engels wordt onderwijs dat zich hier op richt ook wel Social Entrepreneurship Education genoemd. Hiervoor is geen Nederlands equivalent, maar je zou het kunnen vertalen als 'onderwijs in sociaal ondernemerschap'. Wij leggen het accent graag op het leren, en we spreken daarom over 'leren sociaal te ondernemen'.



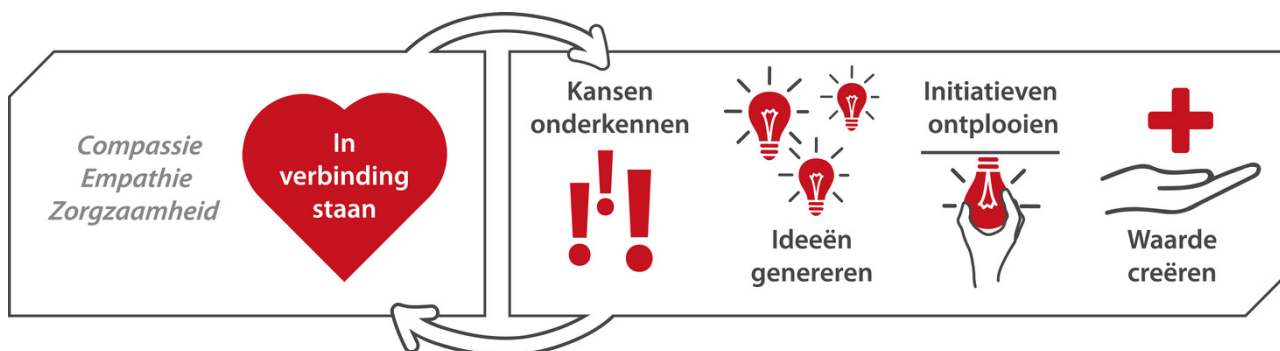
Leren sociaal te ondernemen rust op een **driedelig fundament**. Het omvat een pedagogische dimensie, een maatschappelijke dimensie en een handelingsgerichte dimensie. Deze dimensies worden binnen het leren sociaal te ondernemen achtereenvolgens beschreven als: *subject zijn*, *bijdragen aan duurzame ontwikkeling* en *ondernemen*.

Bij *subject zijn* staat persoonsvorming en het ontdekken van eigen drijfveren en passies centraal. Het gaat daarnaast ook om de vraag hoe je je verhoudt tot de ander en de wereld, en om het samen perspectief ontdekken (De Winter, 2017). Eveneens gaat het om het zoeken naar een goede balans tussen wat wenselijk is voor jezelf, de ander en de wereld. Biesta noemt dit laatste 'volwassen vrijheid' (Biesta, 2018).

Het tweede element is het *bijdragen aan duurzame ontwikkeling*, waarbij de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen centraal staan. Voor het realiseren van duurzame ontwikkeling wordt het onderwijs als een cruciale factor gezien (Leicht, Combes, Buyn, & Agbedahin, 2018).

Bij *ondernemen* gaat om het in beweging komen, om het zien en benutten van kansen, om vervolgens iets toe te voegen en waarde te creëren.

Het **leren sociaal te ondernemen** zelf is opgebouwd uit een aantal componenten. Ze vallen te duiden met symbolen. Dit ziet er als volgt uit:





Leren sociaal te ondernemen start bij het hart. Het symboliseert het **in verbinding staan**. In verbinding met jezelf, de ander en de wereld. Het ontwikkelen van compassie, empathie en zorgzaamheid, om van daaruit een probleem of uitdaging te verkennen en je eraan te verbinden.



De uitroeptekens staan voor **kansen zien**. Als er iets is waar je graag verandering in brengt, welke kansen om bij te dragen zie je dan?



Vervolgens stel je jezelf de vraag: Welke mogelijkheden zie ik om een verandering teweeg te brengen? Welke ideeën heb ik/hebben we (**ideeën genereren**)?



Het aandraaien van de lamp staat voor: Wat ga ik doen? Welk idee kies ik? Het gekozen idee wordt omgezet in actie, vaak samen met anderen (**initiatieven ontplooiën**).



Met de uitgevoerde actie heb je iets toegevoegd, waarde gecreëerd. Vandaar de plus. Je hebt iets ondernomen met de bedoeling een positieve bijdrage te leveren aan duurzaam samenleven en ontwikkelen (**waarde creëren**).



Je kijkt bij het sociaal ondernemen tijdens en na afloop terug. Dit proces wordt gesymboliseerd door de pijlen. Ben je tevreden, wil je een uitwerking nog wat aanpassen? Wil je gaan opschalen/je actie en de uitkomst breed gaan delen om zo de impact te vergroten? Ga je een ander idee uitwerken? En wat leert het ondernemen jou over jezelf, de ander, de wereld (**reflectie**)?

Leren sociaal te ondernemen en burgerschapsonderwijs

Leren sociaal te ondernemen is een manier om binnen het burgerschapsonderwijs aandacht te besteden aan maatschappelijk handelen. De ideeën en initiatieven die vanuit de leerlingen zelf komen zijn leidend. Denk bijvoorbeeld aan het bedenken en organiseren van een buurtfeest om buurtbewoners met elkaar te verbinden. Ook kan gedacht worden aan het opzetten van een schoolwinkeltje waarin onder andere broodtrommels en drinkflessen worden verkocht. Op deze manier zetten leerlingen zich in om het eenmalig gebruik van plastic flesjes en zakjes terug te dringen en leveren ze een bijdrage aan duurzame ontwikkeling.

Competenties

Tijdens het leren sociaal te ondernemen worden diverse competenties ontwikkeld. De competenties die centraal staan zijn de volgende: compassie, empathie en zorgzaamheid, duurzaam denken, samenwerken en communiceren, leiderschap, ondernemen, creatief, kritisch en systemisch denken en waarderen en leren en reflecteren.

In het lectoraat Toekomstgericht Onderwijs houdt de lectoraatsgroep Onderwijs & Sociaal Ondernemerschap zich bezig met het leren sociaal te ondernemen. Vragen, suggesties en/of zin om aan te haken? Neem dan contact op met de lector, Dr. Stella van der Wal-Maris (s.vdwal@hsmarnix.nl).

- Biesta, G. (2018). *Goed besturen voor goed onderwijs: Een pedagogische blik*. <https://nivoz.nl/nl/goed-besturen-voor-goed-onderwijs-een-onderwijspedagogische-blik>
- De Winter, M. (2017). *Pedagogiek over hoop: Het onmiskenbare belang van optimisme in opvoeding en onderwijs*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Leicht, A., Combes, B., Buyn, W., & Agbedahin, A. (2018). From agenda to target 4.7: The development of ESD. In A. Leicht, J. Heiss, & W. J. Buyn, *Issues and trends in Education for Sustainable Development* (pp. 25-38). Parijs: UNESCO Publishing.
- Van der Wal-Maris, S. J. (2019). *In verbinding_Onderwijs met het oog op de toekomst*. Lectorale rede, Utrecht: Marnix Academie.